

БЮДЖЕТ ВА БЮДЖЕТ НАЗОРАТИНИНГ ТИЗИМЛИ ТАҲЛИЛИ

Қурбонов Муҳиддин Абдуллаевич.
Ўзбекистон Республикаси Солиқ қўмитаси
хузуридаги Фискал институти
“Солиқлар ва солиққа тортиш”
кафедраси доценти (PhD)
ТЕЛ: 90-644-74-77

Аннотация Бюджет ва бюджет назорати ташкилот раҳбарияти томонидан мақсадларни белгилашни ва ташкилот режалаштирилган умумий тадбирларни самарали ифодалаш учун асос бўлиб хизмат қиладиган жараёни лойиҳалашни ўз ичига олади. Ушбу режалаштирилган тадбирларнинг молиявий нуқтаи назардан миқдорини аниқлаш бюджетлаштириш, исталган натижани кафолатлашнинг самарали механизмини яратиш эса бюджет назорати деб номланади.

Калит сўзлар: бюджетлаштириш, бюджет назорати, самарали бошқарув.

Abstract Budgeting and budgetary control involve the establishment of goals by the organization's management and the design of a process that serves as a basis for the effective expression of the organization's planned general activities. Determining the amount of these planned activities from a financial point of view is called budgeting, and creating an effective mechanism to guarantee the desired result is called budget control.

Key words: budgeting, budget control, effective management

Кириш

Бюджетлаштириш давлат бошқаруви ва фирмаларни бошқариш учун асосий сиёсат воситасидир. Давлат доирасидаги бюджетлар корхоналар ёки бизнес соҳасида қўлланилишидан анча олдин пайдо бўлган. Жаҳон урушларигача бўлган барқарор иқтисодий шароитда, бир нечта йирик корхоналар, хусусан, АҚШ ва Буюк Британияда турли мақсадларда бюджетдан фойдаланганлар. Бюджетлардан фойдаланиш ўзига хос қарама-қаршиликларни келтириб чиқарди, чунки баъзи йирик компаниялар бюджетни бошқарув учун муҳим восита сифатида қайд этишган, бошқалари эса самарадорлик ва маҳсулдорликка салбий таъсир кўрсатиши ҳақида хабар беришган.

Таҳлил ва натижалар

Жисмоний шахслар бутун оила учун оиланинг даромад манбаларини ва уларнинг кундалик харажатларини кўрсатадиган уй хўжаликлари бюджетларини тузадилар. Худди шу тарзда, хоҳ хизмат кўрсатишга йўналтирилган, хоҳ нефт саноати, ишлаб чиқариш ёки давлат идоралари бўладими, барчаси ўз бюджетларини маълум бир давр учун кутилаётган даромад ва таклиф қилинган харажатларни кўрсатиб, одатда юзага келиши мумкин бўлган ҳар қандай жиддий офатлардан "суғурталаш" усули сифатида тузадилар.

1-жадвал

Бюджетдан молиялаштирилаётган муассасаларда Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг назорат-тафтиш Бош бошқармаси томонидан 2012-2021 йилларда ўтказилган тафтиш ва текширишларда аниқланган қонун бузилиш ҳолатлари ¹

(% да)

Тафтиш ва текшириш ўтказилганларнинг номлари	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Ўртача
1. Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги	76,6	81,5	72,0	78,0	85,9	84,8	89,1	77,3	88,8	80,4	81,4
2. Ўрта махсус касб-хунар таълим маркази	90,5	86,4	79,9	85,4	91,0	93,2	92,9	94,5	-	-	71,4
3. Коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги*	70,5	80,1	-	-	-	-	-	-	85,5	90,8	32,7
4. Соғлиқни сақлаш вазирлиги	89,7	87,9	79,2	93,1	92,5	84,7	85,3	79,2	72,3	74,5	83,9
5. Маданият ишлари вазирлиги**	85,0	83,4	78,8	84,7	85,8	88,1	86,5	83,5	91,5	73,2	84,0
6. Халқ таълими вазирлиги	94,2	90,6	82,7	93,5	94,9	96,6	90,8	85,5	80,8	73,6	88,3
7. Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги	83,0	81,3	77,8	85,1	93,1	92,1	83,3	75,9	97,4	88,0	85,7
8. Меҳнат ва аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш вазирлиги	73,9	67,6	69,8	81,4	92,0	91,1	78,0	75,3	-	79,8	70,9
9. Фанлар академияси	-	-	-	-	-	-	-	-	-	77,8	7,8
10. Ҳокимиятлар	62,9	80,9	60,4	83,9	83,5	84,7	75,3	48,3	53,6	56,0	68,9
11. Ўз-ўзини бошқариш органлари	77,7	77,2	82,1	84,9	86,6	84,4	84,1	90,9	-	78,2	74,6
12. Бошқалар	52,9	57,9	68,2	70,9	70,4	68,7	79,3	72,8	84,2	75,6	70,1
Ўртачаси	86,0	83,8	80,2	90,1	90,3	91,0	85,1	81,9	81,6	75,4	84,5

1-жадвал маълумотларини таҳлил қилиш натижасида чиқарилган хулосаларнинг янада асосли бўлиши учун шу рақамларни нисбий кўринишда ифодалаш ва уларни таҳлиш қилиш мақсадга мувофиқ саналади.

Ушбу жадвалда келтирилган маълумотлар нисбий рақамларда ҳам бюджет интизомига қандай роя этилаётганлигини аниқлаш мақсадида ўтказилган тафтиш ва текширишларда аниқланган қонун бузилиш ҳолатларининг асосий

¹ Жадвал 2-илова маълумотлари асосида диссертант томонидан тузилган

* 2003 йилдан бошлаб “Ўзкоммунхизмат” агентлиги

** 2005 йилдан бошлаб Маданият ва спорт ишлари вазирлиги

қисмиаввалгги таҳлилларда келтирилган маълумотларда қайд этилганидек, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Халқ таълими вазирлиги, Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, Ўрта махсус касб-хунар таълим маркази, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги тизимида фаолият кўрсатаётган муассасаларда тўғри келаётганлигини яна бир марта тасдиқлапти.

Ушбу тадқиқотнинг асосий мақсади давлат тасарруфидаги ташкилотларда бюджетлаштириш ва бюджет назоратини тизимли кўриб чиқишдан иборат эди. Бирламчи ва иккиламчи манбалардан олинган маълумотларни таҳлил қилиш ва шарҳлаш ушбу тадқиқотда қўйилган тегишли саволларга жавоб бериш учун кўриб чиқилади. Ушбу тадқиқотда кўтарилган ва кўриб чиқилган барча масалалардан шундай хулоса қилиш мумкинки, бюджетлаштириш ва бюджет назорати предмети долзарб масала бўлиб, унинг ҳар қандай натижага ёъналтирилган ташкилот фаолиятига ижобий ёки салбий таъсир кўрсатишда муҳим аҳамиятга эга. Таҳлил натижаси қуйидагиларни аниқлайди:

1. Бюджет ҳар қандай ташкилотда (хусусий ёки давлат) тадбиркорлик фаолиятини режалаштиришнинг самарали воситаси эканлигини кўрсатади.

2. Ташкилотнинг ҳақиқий кўрсаткичлари маълум бир ҳисобот даврида тузилган турли бюджетлар билан бевосита боғлиқлиги аниқланди.

3. Бюджет назорати бошқарувга тўғри қарор қабул қилишда ёрдам беради ва самарали ташкилий фаолият учун асос яратади, деган умумий консенсус мавжуд.

4. Бюджет ижросини назорат қилиш чора-тадбирлари ташкилот фаолиятининг тегишли текшируви бўлиб хизмат қилади.

5. Бюджетларни тайёрлаш, айниқса, давлат муассасаларида харажатларни самарали назорат қилишга ёрдам беради.

6. Бюджетни тайёрлаш ва бюджет қоидалари ишнинг ташкилий шаклини акс эттиради.

7. Бюджет ва бюджет назорати менежерлар ва стратегик менежментни ташкилотнинг келажаги ҳақида ўйлаш ва режалаштиришни чеклайдиган ҳақиқий восита сифатида хизмат қилади.

8. Яхши бюджет жараёни ресурслардан самарали фойдаланиш мумкин бўлган ташкилотнинг қисмларига тақсимлаш воситасини таъминлайди.

9. Самарали ва натижага йўналтирилган бюджет - бу самарадорликни баҳолаш учун мезон бўлиб хизмат қиладиган мақсад ва вазифаларни белгилайдиган бюджетдир.

10. Бюджетларни самарали бажариш ва бюджет назоратига эришишнинг зарур ва етарли шarti барча масъул ходимлар томонидан ма'сулият билан ёндашиб бажарилиши ҳисобланади.

Хулосалар

Давлатга қарашли ташкилотларда бюджетлаштириш ва бюджет назоратини ва уларнинг корпоратив мақсадларни аниқлаш ва фойда олишдаги ролини тизимли кўриб чиқишдан сўнг, бюджетлаштириш ва бюджет назорати ҳар қандай ташкилот учун ажралмас восита эканлиги тўғрисида хулоса қилиш зарур. Бюджет ва бюджет назорати билан боғлиқ масалалар ҳар қандай ташкилот (айниқса, давлатга қарашли ташкилотлар) томонидан пухта режалаштирилса ва амалга оширилса, бу харажатларнинг пасайишига ва даромадларнинг

кўпайишига олиб келиши мумкин, бу эса ўз навбатида фойдани максимал даражада оширишга олиб келади.

Юқорида санаб ўтилган хулосалар ва муҳокамалар асосида қуйидаги тавсиялар ишлаб чиқилди:

- Мослашувчан бюджет тизими асосан давлатга қарашли ташкилотлар билан боғлиқ бўлиб, унинг кўплигидан келиб чиқиб, нолга асосланган бюджетни тенг равишда қабул қилиш тавсия этилади.

- Бюджет харажатларининг ҳар бир моддаси бюджетнинг бир қисмини шакллантиришга рухсат беришдан олдин танқидий кўриб чиқилиши ва асосланиши керак. Бу жорий шароитга асосланган ҳисоб-китоблар ёки бюджетларни янада реалроқ қилади.

- Ҳақиқий бюджетни тайёрлаш, мувофиқлаштириш ва амалга ошириш деярли фақатгина юқори даражадаги раҳбариятнинг масъулияти эканлигига асосланади. Шунинг учун бўлинмалар ва бўлимлар раҳбарларининг нафақат ижросини таъминлаш, балки бюджетларни тайёрлашда ҳам кўпроқ иштирок этишлари тавсия этилади. Бу албатта, ташкилий сиёсатга тўғри келади ва ташкилотнинг тактик ва тезкор фаолияти билан шуғулланадиган шахслар бюджет сметаларини янада ишончли ва аниқроқ қилиш учун устун мавқега эга эканлиги ҳисобга олинади.

- Вақти-вақти билан тайёрланадиган оператсион кўрсаткичлар ҳисоботини мунтазам равишда (масалан, икки ҳафтада бир марта) бажариш тавсия этилади. Бу бюджет тизимининг мураккаблигини ҳисобга олган ҳолда тавсия этилади ва агар ҳисобот беришнинг мунтазам ёндашуви қабул қилинса, бу бюджет назорати тизимини кам бўлмаган даражада яхшилаши кўзда тутилган, чунки муддат қанчалик қисқа бўлса, назорат шунчалик самаралироқ бўлади.

Юқорида санаб ўтилганидек, бюджет кўмитаси таркибига ташкилий фаолиятни бевосита назорат қилувчи барча бўлимлар/бўлимлар раҳбарлари, назоратчи ва бўлим бошлиқларини киритиш кераклиги яна бир бор таъкидланмоқда. Бу бюджет муассасасини бошқариш жараёнида барча манфаатдор томонларнинг кенгроқ иштироки учун замин яратади ва шу билан бизнес фаолиятини қандай яхшилаш мумкинлиги ҳақида фикр алмашишни кучайтиради. Шундай қилиб, ҳар бир бўлим ёки бўлинма бюджетининг тўғри мувофиқлаштирилишини юқори раҳбарият якуний тасдиқлашдан олдин бюджетнинг барча таркибий қисмларини синчковлик билан текшириш орқали таъминлаш мумкин. Бинобарин, бюджетлаштириш ва бюджет назорати бошқарув самарадорлиги ва юқори маҳсулдорликни оширишга ёрдам беради. Бу уларга бюджетнинг амалдаги қоидаларига риоя қилиш муҳимлигини тушунишга имкон беради ва бу йўқотишларни минималлаштиради. Шундай қилиб, бюджет таълими ташкилотнинг барча асосий ходимлари учун мунтазам равишда, нуфузли ташкилотлар томонидан ўтказилиши керак.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Abdullaevich, K. M. (2020). Issues to enhance financial literacy on extrabudgetary targeted funds. *International Journal of Research in Social Sciences*, 10(8), 129-135.

2. Қурбонов Муҳиддин Абдуллаевич. (2024). Яширин иқтисодиётга қарши курашишда фискаль сиёсат, хорижий тажриба, муаммо ва ечимлар. World Scientific Research Journal, 23(2), 257–265. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3039>
3. Қурбонов Муҳиддин Абдуллаевич. (2024). Солиқ маъмурчилигида молиявий технологиялар – хуфиёна иқтисодиётни қисқартириш омили сифатида. World Scientific Research Journal, 23(2), 266–276. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3040>
4. Қурбонов Муҳиддин Абдуллаевич. (2024). Қўшилган қиймат солиғини қўллашнинг халқаро амалиётдаги моделлари. World Scientific Research Journal, 23(2), 295–302. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3043>
5. Қурбонов Муҳиддин Абдуллаевич. (2024). Хуфиёна иқтисодиёт шароитида фискаль сиёсати ва унинг назарий асослари. World Scientific Research Journal, 23(2), 303–313. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3044>
6. Қурбонов Муҳиддин Абдуллаевич. (2024). Божхона тўловларини ундиришда молиявий технологияларини қўллаш амалиётини такомиллаштириш. World Scientific Research Journal, 23(2), 314–324. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3045>
7. Қурбонов Муҳиддин Абдуллаевич. (2024). Erkin iqtisodiy zonalar faoliyatini takomillashtirish va normativ-huquqiy asoslari. World Scientific research Journal, 23(2), 344–351. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3048>
8. Қурбонов Муҳиддин Абдуллаевич. (2024). Fiskal siyosat bo‘yicha xorijiy mamlakatlar tajribasi va uni qo‘llash muammolari. World Scientific Research Journal, 23(2), 352–361. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3049>
9. Klichev, B. (2024, февраль 23). Inson kapitalini rivojlantirishda ishchilar harakati tahlili. Ilm-fan taraqqiyotida mintaqaviy iqtisodiyotni rivojlantirish va kambag'allikni qisqartirish, Farg'ona, O'zbekiston. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10901976>
10. Қличев, Б. (2021, май 21). Маҳсулот (иш, хизматлар) га баҳо шакллантириш масалалари. Бухгалтерия ҳисоби ва аудиторлик фаолиятини халқаро стандартлар асосида ташкил этишнинг долзарб масалалари. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10647005>
11. Қличев, Б. (2021, май 21). Ўзбекистонда ишбилармонлик фаоллиги таҳлилини ташкил этиш. Бухгалтерия ҳисоби ва аудиторлик фаолиятини халқаро стандартлар асосида ташкил этишнинг долзарб масалалари. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10646960>
12. Қличев, Б. (2021, май 5). Ишбилармонлик фаоллиги индекси таҳлили. Biznes-tahlilni rivojlantirishning zamonaviy tendensiyalari va istiqbollari. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10647021>
13. Қличев, Б. (2022, сентябрь 16). Операцион фаолият таҳлилида харидор танлови асосида маҳсулотга баҳо шакллантириш масалалари.

Инновацион ёндашув асосида молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартларини жорий этиш. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10647059>

14. Хамидова Сулув Янгибоевна. (2023). Халқаро амалиётда ички аудиторлик текширувларини ўтказиш услубиётини ва ички аудитнинг халқаро стандартларини такомиллаштириш асослари. "XXI ASRDA INNOVATION TECHNOLOGIYALAR, FAN VA TA'LIM TARAQQIYOTIDAGI DOLZARB MUAMMOLAR" nomli respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi, 1(8), 8–22.

15. Хамидова С.Я. (2023). Молиявий ҳисоботларни трансформация қилиш ва параллел усулларда тузишнинг ташкилий жиҳатлари. "Conference on Universal Science Research 2023", 1(8), 18–23.

16. Yuldashev, J. A. (2023). Marketing Principles of Formation of Reserve Funds in the Practice of Commercial Banks. *EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY*, 3(5), 1–6. Retrieved from <https://inovatus.es/index.php/ejbsos/article/view/1650>

17. Юлдашев, Ж. А. (2023). Изучение современного состояния банковских поступлений, формы развития внутрибанковских и межбанковских расчетов. *World scientific research journal*, 12(2), 186-196.

18. Юлдашев, Ж. А. ТИЖОРАТ БАНКЛАРИДА МИЖОЗЛАР БИЛАН МУНОСАБАТЛАР ҲОЛАТИНИ БАҲОЛАШ УСУЛИНИ ТАКОМИЛАШТИРИШ.

19. Yuldashev, J. A. (2022). Mechanisms of Customer Attraction Based on Marketing Strategies in Commercial Banks. *EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY*, 2(10), 25–32. Retrieved from <https://inovatus.es/index.php/ejbsos/article/view/1313>

20. Самадова, Н. Р. (2024). КОРХОНА ИҚТИСОДИЙ САЛОҲИЯТИНИНГ КОМПЛЕКС ТАҲЛИЛИ COMPLEX ANALYSIS OF THE ECONOMIC COMPETENCE OF THE ENTERPRISE. *World scientific research journal*, 23(2), 174-181.

21. Dusiyarov, S. K. (2021). Issues Of Supporting Activities Of Business Entities Through Improving Tax Administration In Uzbekistan. *Academicia Globe*, 2(11), 51-59.

22. Dusiyarov, S. X. (2023). Stages of entrepreneurship development in uzbekistan and its role in the national economy. *Modern Science and Research*, 2(6), 16-25.

23. Дусияров Ш. (2021). Кичик тадбиркорлик субъектлари молиявий фаолиятига солиқларнинг таъсири таҳлили, *Iqtisodiyot va ta'lim*, 2021, 6, 105-109. <https://cedr.tsue.uz/index.php/journal/article/view/289> .

24. Дусияров, Ш., Чоршанбаев, У., & Муратжанова, Л. (2024). Саноатни модернизациялашда самарали солиқ механизмларидан фойдаланиш йўллари. *Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil*, 2(2), 367-376.

25. Fayziev, F. (2021). Маҳаллий бюджет даромадларини оширишда мулквий солиқларнинг аҳамияти. Архив научных исследований, 2(1). извлечено от <https://journal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/305>

26. Pardayevich, K. B. (2022). ANALYSIS OF PRODUCT PRICING BASED ON PRODUCT PARAMETERS AND CUSTOMER CHOICE. *Journal of new century innovations*, 6(1), 67-79

27. Файзиев Фаррух Абдуллахожаевич. (2024). Ўзбекистонда ўзини ўзи банд қилиш: ривожланиш истиқболлари ва солиқ тизимидаги ўрни. *World Scientific Research Journal*, 23(2), 387–402. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3052>
28. Abdullakhojaevich, F. F. (2020). Peculiarities of assessing real estate by market value for the taxation purpose. *International Journal of Research in Social Sciences*, 10(7), 92-100.
29. Файзиев, Ф. (2020). Солиқ солиш мақсадида кўчмас мулкни бозор қийматида баҳолашнинг ўзига хос хусусиятлари. *Экономика и инновационные технологии*, (1 (2)), 218-227.
30. Samadova Nargiza Rasulovna. (2023). Ways to Analyze Financial Potential Based on the Balance Sheet. *Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance*, 4(12), 65-67. Retrieved from <https://cajitmf.centralasianstudies.org/index.php/CAJITMF/article/view/661>
31. Маматкулов, А. Х. (2023). Пахтани қайта ишлаш корхоналарида ишлаб чиқариш харажатлари бўйича таннархни ҳисоблаш усулларини такомиллаштириш. *Gospodarka i Innowacje.*, 41, 142-145.
32. Маматкулов, А. (2017). Совершенствование учета затрат в производственном учете на хлопкоперерабатывающем предприятии. *Экономика и инновационные технологии*, (3), 111–117. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economics_and_innovative/article/view/9264
33. Rozmatovna, Y. U. (2022). Improvement of Intangible Assets Accounting and Auditing. *Texas Journal of Multidisciplinary Studies*, 9, 102-104.
34. Rozmatova Umida Yuldashevna. (2023). IQTISODIYOTNI TARTIBLASHDA BOZOR MEKANIZMI . *Journal of New Century Innovations*, 30(3), 12–13. Retrieved from <https://newjournal.org/index.php/new/article/view/7342>
35. Nurmanov, U. A. (2022). Budgeting in the management of current assets. *Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities*, 2(1.1 Economical sciences).
36. У.А. Нурманов. (2024). Жорий активларни бошқаришда тизимли ёндашишни такомиллаштиришнинг муҳимлиги. *World Scientific Research Journal*, 23(2), 277–286. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3041>
37. Қличев Бахтиёр Пардаевич. (2024). Ишчилар кўнимсизлиги таҳлили. *World Scientific Research Journal*, 23(2), 287–294. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3042>
38. Yuldasheva, U. A. (2022). THE IMPACT OF THE TAX BURDEN ON THE FINANCIAL ACTIVITIES OF BUSINESS ENTITIES. *ILMIY TADQIQOT VA INNOVATSIYA*, 1(1), 55-63.
39. Yuldasheva Umida Asanaliyevna. (2024). WAYS TO OPTIMIZE THE TAX BURDEN ON ORGANIZATIONS IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN. *American Journal of Business Management, Economics and Banking*, 20, 248–253. Retrieved from <https://www.americanjournal.org/index.php/ajbmeb/article/view/1782>

40. Yuldasheva, U. (2022). IQTISODIYOTNING XALQARO INTEGRATSIYASIDA INVESTITSİYALARNING O'RNİ VA AXAMIYATI. INTERNATIONAL CONFERENCE ON LEARNING AND TEACHING, 1(4), 336–345. Retrieved from <https://researchedu.org/index.php/iclt/article/view/2742>
41. Юлдашева, Д. А. (2024). ИНФОРМАЦИОННАЯ ОСНОВА ОЦЕНКИ СОБСТВЕННОГО КАПИТАЛА ХОЗЯЙСТВУЮЩИХ СУБЪЕКТОВ. *World scientific research journal*, 23(2), 57-66.
42. Yuldasheva D.A. (2023). INFORMATION AND ANALYTICAL BUSINESS ENVIRONMENT AND ITS INTERACTION WITH ACCOUNTING IN THE DIGITAL ECONOMY. *European Journal of Research Development and Sustainability*, 4(1), 9-12. Retrieved from <https://scholarzest.com/index.php/ejrds/article/view/3106>
43. Сагдиллаева, З. А. (2024). ФИНАНСОВЫЙ АНАЛИЗ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ РАЗВИТИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА. *World scientific research journal*, 23(2), 191-198.
44. Сагдиллаева, З. А. (2024). СОДЕРЖАНИЕ И ПОРЯДОК ПРОВЕДЕНИЯ АНАЛИЗА ФИНАНСОВОЙ ОТЧЁТНОСТИ, СФОРМИРОВАННЫЙ НА ОСНОВЕ МСФО. *World scientific research journal*, 23(2), 437-442.
45. Sardor Umarovich Kholdorov (2022). Investitsion loyihalarini moliyalashtirishda xavflarni baholash va boshqaruv masalalari. "The processes of digital transformation in the economy, finance and management in the context of a pandemic", 6, 916-927 pp.
46. Сардор Умарович Холдоров (2022). Рақамли иқтисодиёт шароитида инвестицион фаолиятини молиялаштириш истиқболлари. "Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси: мақсад, тамойиллар ва ривожланиш истиқболлари", 3, 326-329 б.
47. Абдуллаев Аббор Бозарбоевич. (2023). Корхона солиқ мажбуриятларини самарали бошқаришни таъминлашда солиқ аудитининг роли. *World Scientific Research Journal*, 21(1), 134–142. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2871>
48. Абдуллаев, А. Б. (2019). Совершенствование учета и анализа налогов improvement of accounting and analysis of taxes. ББК 65.052 Б 94, 10.
49. Абдуллаев Аббор Бозарбоевич. (2023). Солиқ таваккалчилигини бошқаришда солиқ аудитининг роли ва вазифалари. *World Scientific Research Journal*, 21(1), 166–175. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2874>
50. Abdullayev, A. B., & Ochilov, O. I. (2021). A new approach to the methodology of tax analysis. *Asian Journal of Research in Business Economics and Management*, 11(9), 19-25.
51. Якубов Улугбек Касимович. (2024). Хўжалик юритувчи субъектларнинг молиявий- иқтисодий ҳолатини таҳлилида ташқи иқтисодий фаолият кўрсаткичларидан фойдаланиш масалалари. *World Scientific Research Journal*, 23(2), 428–436. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3055>

52. U.Yakubov, Q.Altiyev, Sh.Maxmudova. (2022). Biznes tahlilda raqamli texnologiyalar. (Darslik). –T.: “Nihol print”, 236 b.
53. Adurahimov, A. Z., & Ergashov, I. O. (2023). Ta’limda texnologiyalarni qo’llash hamda xorijiy tillarni o’rgatish orqali mutaxassislarni malakali kadr sifatida chiqarish islohatlari. *Scientific approach to the modern education system*, 2(18), 62-64.
54. Adurahimov, A. Z., & Ergashov, I. O. (2023). Kichik biznesga qanday yengilliklar beriladi, kimlar 20 mln yoki 30 mln to’lasa soliq hisobotini yuritishi shart emas, 2023 yilgi soliq o’zgarishlari. *ijodkor o’qituvchi*, 3(32), 30-32.
55. Қиличев Ботир Пардаевич. (2024). COVID-19 пандемиясидан кейин туризмни ривожлантириш йўналишлари. *Образование наука и инновационные идеи в мире*, 39(2), 130–134. Retrieved from <https://newjournal.org/index.php/01/article/view/11578/11219>
56. Klichev Bakhtiyor Pardayevich. (2022). ISSUES OF PRODUCT PRICING IN THE ANALYSIS OF OPERATIONAL. Пандемия шароитида иқтисодиёт, молия ва бошқарувда рақамли трансформация жараёнлари (IV ФОРУМ «ЭКОНОМИКА В МЕНЯЮЩЕМСЯ МИРЕ» 2022 май КАЗАНЬ-ТАШКЕНТ), Казань-Ташкент. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6641015>
57. Qlichev Baxtiyor Pardayevich. (2023). Xo’jalik yurituvchi subyektlarda ishlab chiqarishning maksimal hajmi tahlili. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT*, 5 (2023), 187–192.
58. Қличев Бахтиёр Пардаевич. (2023). ОПЕРАЦИОН ФАОЛИЯТ ТАҲЛИЛИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ МАСАЛАЛАРИ . *World Scientific Research Journal*, 12(2), 263–271. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2557>
59. Қличев, Б. П. (2022). Маҳсулот сотиш ҳажми таҳлилини такомиллаштириш масалалари. *Science and Education*, 3(5), 1719-1728.
60. САГДИЛЛАЕВА, З. А., & ЧОРИЕВ, И. Х. (2016). Проблемы аудита оплаты труда. In *СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ И РЕГУЛИРОВАНИЯ: ПОИСК ОПТИМАЛЬНЫХ РЕШЕНИЙ* (pp. 113-119).
61. Choriev, I., & Mamatqulov, A. (2018). THE EFFECT OF DEVELOPMENT OF SMALL BUSINESS ON SEGMENTAL SEPARATION OF POPULATION. *International Finance and Accounting*, 2018(5), 12.
62. Тулаев Мирзакул Саламович. (2024). РАСЧЕТ РЕНТАБЕЛЬНОСТЬ СОБСТВЕННОГО КАПИТАЛА (ROE) В УЗБЕКИСТАНЕ . *World Scientific Research Journal*, 23(2), 182–190. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3031>
63. Тулаев Мирзакул Саламович. (2024). МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТЛАРНИ КОЭФФИЦЕНТЛАР ЁРДАМИДА ТАҲЛИЛ ҚИЛИШ МАСАЛАЛАРИ . *World Scientific Research Journal*, 23(2), 149–162. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/3028>